

Det Norske
Videnskaps-Akademi

The Norwegian Academy
of Science and Letters

Året

2021

I DET NORSKE VIDENSKAPS-AKADEMI

ÅRSRAPPORT

Innholdsfortegnelse

Hilsen fra preses

Medlemsoversikt

Styret og presidiet

Alminnelige opplysninger

Beretning om virksomheten 2021

Møter og symposier

Akademiets priser

Akademiets utvalg og komiteer

Samarbeid med næringslivet

Internasjonal aktivitet

Akademiets randsone

Annet

Sammenfatning

Vedlegg

Hilsen fra preses

Preses Hans Petter Graver om Akademiet

Det Norske Videnskaps-Akademi har som formål å bidra til vitenskapens fremme. Spesielt skal Akademiet fremme den grunnleggende og langsiktige forskningen innen alle fagområder, blant annet ved å arrangere møter og konferanser om vitenskapelige eller forskningspolitiske temaer og ivareta vitenskapens interesser overfor politiske myndigheter og i offentligheten.

Året var mye preget av pandemien, og mesteparten av aktivitetene har foregått digitalt. Tildeling av Abelprisen til israeleren Avi Wigderson og ungarenen László Lovász et høydepunkt. De fikk prisen for deres forskning på algoritmer og datakompleksitet.

Nytt under pandemien har vært introduksjonen av en digital forelesningsserie. Den første, som gikk i 2020, handlet om tillit i koronaens tid. Foredragene er i år utgitt som bok på Dreyers forlag, redigert av Hans Petter Graver, Øystein Hov og Tone Tønjum. Årets serie handlet om demokratiets forutsetninger, konsekvenser og utfordringer.

Akademiet har også fortsatt sitt arbeid med vitenskapsrådgivning og har i 2021 arrangert møte om helsedata og helseregistre. Arbeidet med vitenskapsrådgivning er en uavhengig stemme som aktiverer forskningsforankret kunnskap til beste for landet, kulturen og befolkningen. Akademiets særlige styrke i dette arbeidet er dets uavhengighet, et nettverk av fremtredende forskere og en etablert respekt i samfunnet.

Professor Hans Petter Graver ved Institutt for privatrett ved Universitetet i Oslo, var preses i Akademiet i perioden 2019-2021. Foto: Unni I. Kvam

Medlemsoversikt

H.M. Kong Harald er Akademiets ærespreses.

H.M. Dronning Sonja, H.K.H. Kronprins Haakon, og
H.K.H. Kronprinsesse Mette-Marit er æresmedlemmer.

Den matematisk-naturvitenskapelige klasse kan ha opptil 140 norske medlemmer og 100 utenlandske under 70 år. Klassen for humaniora og samfunnsvitenskap kan ha opptil 120 norske medlemmer og 60 utenlandske under 70 år. Utenlandske statsborgere med fast bosted i Norge regnes som norske medlemmer. En plass blir ledig ved dødsfall eller når et medlem fyller 70 år. Medlemmer som passerer 70-årsgrensen, er fortsatt fullverdige medlemmer med forslags- og stemmerett.

I 2021 fikk Akademiet 21 nye medlemmer; 14 norske og 7 utenlandske, inkludert årets to abelprisvinnere.

13 medlemmer avgikk ved døden i løpet av året.

Nye medlemmer 2021

Den matematisk-naturvitenskapelige klasse

Norske

Gr. Navn/Arbeidssted

- 1 Blasio, Birgitte Freiesleben de, Folkehelseinstituttet/Universitetet i Oslo
- 1 Fomin, Fedor V., Universitet i Bergen
- 5 Edvardsen, Bente, Universitetet i Oslo
- 5 Bjørnstad, Ottar Nordal, Penn State, Pennsylvania USA/Universitetet i Oslo
- 7 Røttingen, John-Arne, Seksjon for helse, utdanning og inkludering av sårbare grupper, Avdeling for bærekraftig utvikling, Utenriksdepartementet
- 7 Stoltenberg, Camilla, Folkehelseinstituttet
- 8 Jonassen, Inge, Universitetet i Bergen

Utenlandske

Gr. Navn/Arbeidssted

- 1 Wigderson, Avi, Institute for Advanced Study, Princeton, USA
- 1 Lovász, László, Eötvös Loránd University, Budapest, Ungarn
- 5 Szathmáry, Eörs, Eötvös Loránd University, Budapest, Ungarn

- 7 Hökfelt, Tomas, Karolinska institutet, Stockholm, Sverige
- 7 Zorec, Robert, University of Ljubljana, Ljubljana, Slovenia

Klassen for humaniora og samfunnsvitenskap

Norske

Gr. Navn/Arbeidssted

- 1 Pouillard, Veronique, Universitetet i Oslo
- 2 Lien, Marianne Elisabeth, Universitetet i Oslo
- 3 Blömeke, Sigrid, Universitetet i Oslo
- 3 Norheim, Ole Frithjof, Universitetet i Bergen
- 4 Helland, Frode, Universitetet i Oslo
- 6 Mestad, Ola, Universitetet i Oslo
- 6 Nylund, Anna, Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet

Utenlandske

Gr. Navn/Arbeidssted

- 3 Scheffler, Samuel, New York University, New York, USA
- 7 Ling, Richard, Nanyang Technical University, Singapore, USA

Akademiets medlemstall per 31. desember 2021 var 948.

Den matematisk- naturvitenskapelige klasse

Norske medlemmer 277

Utenlandske medlemmer 250

Klassen for humaniora og samfunnsvitenskap

Norske medlemmer 251

Utenlandske medlemmer 157

Av Akademiets medlemmer var 203 kvinner (21,4 %) av disse var 124 norske.

Til sammen: 948 medlemmer

Antall avdøde: 13

Styret og presidiet

Presidiet

Hans Petter Graver, preses (2019–2021)
Gunn Elisabeth Birkelund, generalsekretær (2020–2024)
Kenneth Ruud, visepreses (2020–2022)
Terje Lohndal, visepreses (2021–2022)

Preses Hans Petter Graver

Generalsekretær Gunn Elisabeth Birkelund

Den matematisk- naturvitenskapelige klasse:

Kenneth Ruud, leder (2020–2022)
Reidunn Aalen, nestleder (2020–2022)

Visepreses Kenneth Ruud

Visepreses Terje Lohndal

Klassen for humaniora og samfunnsvitenskap:

Terje Lohndal, leder (2021–2022)
Ellen Mortensen, nestleder (2021–2022)
Hilde Sandvik, sekretær (2020–2022)

Styremedlemmer

Styremedlem Helge Holden (2020–2022)
Styremedlem Tore Rem (2020–2022)
Styremedlem Unni Olsbye (2020–2022)

Varamedlemmer

Vara for leder og nestleder i MN-klassen: Susanne Viefers (2020–2022)
Vara for leder og nestleder i HS-klassen: Hilde Sandvik (2020–2022)
Første varamedlem Sunniva Siem (2020–2022)
Andre varamedlem Kristin B. Aavitsland (2020–2022)
Tredje varamedlem Hugo Lundhaug (2020–2022)

Alminnelige opplysninger

Organisasjonsform

Det Norske Videnskaps-Akademi ble etablert i 1857 og er en frittstående, lands - omfattende organisasjon som omfatter alle vitenskapelige disipliner. Akademiet har norske og utenlandske medlemmer og dessuten æresmedlemmer. En plass blir ledig ved dødsfall eller når et medlem fyller 70 år. Innvalg av nye medlemmer gjennomføres en gang i året. Bare medlemmer av Akademiet kan foreslå kandidater til innvalg. Medlemmene er fordelt på to klasser hver inndelt i åtte grupper.

Det har ikke vært organisatoriske endringer i Akademiet i 2021.

Personale og administrasjon

Ved utgangen av 2021 hadde Akademiet arbeidsgiveransvar for totalt 27 personer. Dette fordeler seg på 20 personer (16,2 årsverk for hele 2021) i sekretariatet inkl. generalsekretær, og 7 personer (6,5 årsverk for hele 2021) i VISTA programmet.

Ved utgangen av 2021 har Akademiets sekretariat bestått av følgende personer:

- Direktør Øyvind Sørensen
- Seniorrådgiver Line Therese Nævestad
- Rådgiver Gro Havelin
- Økonomi- og driftssjef Richard Hugo Kvile
- Regnskapsmedarbeider Sebastian Crancenco
- Leder for samfunnskontakt og kommunikasjon Marina Tofting
- Kommunikasjonsrådgiver Eirik Furu Baardsen
- Kommunikasjonsrådgiver Unni Irmelin Kvam (startet 16. august)
- Prosjektleder Eva Halvorsen
- Prosjektleder Eirik Lislud
- Prosjektleder Pål Pettersen
- Prosjektleder Håkon Sandbakken
- Seniorrådgiver Helene Rønning (sluttet 1. mai 2021)
- Konsulent/Rådgiver Lise Kjølørød (20% stilling)
- Studentmedarbeider Anne Helene Bakke
- Studentmedarbeider Xhenisa Amiti
- Studentmedarbeider Amandine Elise Toso
- Studentmedarbeider Pernille Halseth Foyn (fra 01.11.)
- Studentmedarbeider Einar Kornstad (fra 01.11.)

Arbeidsmiljø og likestilling

I 2021 har koronapandemien påvirket den enkeltes arbeidstakers situasjon i stor grad. På grunn av nedstenging i store deler av året har de fleste ansatte hatt hjemmekontor det meste av året. Akademiet har likevel klart å bevare et godt arbeidsmiljø. Sykefraværet i 2021 var på 6,0 % mot 4,3% i 2020 (2,9% i 2019). Økningen i sykefravær de to sist årene er hovedsakelig begrunnet i fravær relatert til Coronapandemien. Arbeidet som utføres i Akademiet er av den art at fysiske skader ikke lett oppstår. Det har aldri forekommet arbeidsulykker av noen art.

Andelen kvinner blant de faste ansatte var 46 %. I Akademiets styre (inkludert varamedlemmer) var kvinneandelen 63 % i 2021.

Miljørapportering

Akademiets virksomhet forurenser i liten grad det ytre miljø. Videre legger Akademiet til rette for å benytte Skype/Zoom på møter der det er hensiktsmessig for å redusere reiseaktiviteten. Presidiemøtene gjennomføres vanligvis digitalt, og i 2021 har også de fleste styremøter blitt gjennomført digitalt grunnet korona-pandemien.

Akademiets tilholdssted

Det Norske Videnskaps-Akademi holder til i eget hus med adresse Drammensveien 78, 0271 Oslo. Bygningene med tilhørende tomt eies av Akademiet.

Akademiet har gjennomført noen mindre rehabiliteringsprosjekter i 2021. Vi arbeider kontinuerlig med å oppgradere og vedlikehold av huset og hagen. I 2021 begynte Akademiet et arbeid med eiendommens parkanlegg. Det ble leid inn en arborist som kartla alt som burde gjøres med trærne. 3 trær ble felt, grener ble kappet, dels for helhetsinntrykkets skyld, men også for å unngå at det skulle skje ulykker grunnet nedfall. Spesielt gjaldt det trær på Akademiets tomt langs Drammensveien. Arbeidet var omfattende da det var lenge siden et slikt arbeid ble utført tidligere. Både den Russiske og den Franske ambassaden ble involvert da det var nødvendig å ha tilgang til deres eiendommer fordi mye kapp endte opp på deres side.

Når det gjelder hovedhuset, fortsatte Akademiet med å isolere huset, som er meget trekkfullt. Dette gjøres ved å få konstruert spesialtilpassete varevinduer (som monteres på innsiden av de vanlige vinduene), samt å restaurere de gamle vinduene og dørene. I 2021 var tiden kommet til Astrups gamle kontor og utgangsdøren til balkongen som er tilknyttet Gobelinsalen.

Selve Gobelinsalen fikk også en sårt tiltrengt oppussing av diverse veggsøyler der malingen hadde flasket av. Store deler ble rensset, det ble lagt på ny grunning, marmorisering og fernisering ble også utført.

Ettersom pandemien førte til nedstenging av huset i lengre perioder, ble det mulig å gjennomføre en del oppussing som ellers ville vært vanskelig å få til. I en årrekke har arbeidet med å restaurere blomsterrankene stått stille. Dette arbeidet ble tatt opp igjen i 2020 og den siste blomsterranken ble ferdigstilt vår 2021. Likeledes ble de gjenstående arbeid knyttet til maling og marmorisering av noen veggfelter i hovedhusets garderobe ferdigstilt.

Årsmøtet 2021

På grunn av pandemien ble årsmøtet utsatt fra 3. mai til tirsdag 7. september. Årsmøtet ble også i år holdt på Grand Hotel, i henholdsvis *Rococo* og *Speilen*. Det var i underkant av 150 medlemmer og gjester til stede.

Preses Hans Petter Graver som ønsker velkommen. Foto: Thomas Eckhoff

Preses Hans Petter Graver ønsket velkommen og holdt en forskningspolitisk innledning som dagen etter ble gjengitt som kronikk i Aftenposten. Deretter fikk de av Akademiets nye medlemmer som var til stede, overrakt sine medlemsdiplomer av presidiet. Generalsekretæren presenterte kort hvert av de nye medlemmene.

To av Akademiets nye medlemmer; Bente Edvardsen og Anna Nylund. Foto: Thomas Eckhoff

Beretning om virksomheten 2021

Det Norske Videnskaps-Akademi er en frittstående og landsdekkende medlemsorganisasjon med hovedformål å fremme vitenskap nasjonalt og internasjonalt. Akademiet arrangerer faglige møter og symposier og representerer norsk vitenskap overfor utenlandske akademier og internasjonale organisasjoner. Akademiet har ansvar for utdeling av flere priser for fremragende forskning. Akademiets aktivitet i inneværende periode hviler på tre grunnpilarer: Medlemsorganisasjonen, forskningsprisene og vitenskapsrådgivning.

I 2021 ble Akademiets aktiviteter sterkt preget av koronapandemien og flere arrangementer ble avlyst eller utsatt. Vi har arrangert 56 møter i 2021 - hvorav flesteparten i høstsemesteret. Våren var preget av den generelle nedstengingen av samfunnet, og så godt som alle arrangementer har blitt avviklet digitalt. Årsmøtet 2021 ble utsatt fra 3. mai til 7. september. Abelpris-mottagerne kunne ikke komme til Oslo i år, så også denne feiringen ble digital. Akademimøtene har stort sett gått som de skal, digitalt, og styremøter, presidmøter og medlemsmøter er avviklet – også ofte digitalt. Vi har avholdt Akademiforelesningen i humaniora og samfunnsvitenskap, også den – i likhet med mye annet – utsatt fra i fjor. Og vi har arrangert et møte om pandemien i Sverige, som også resulterte i flere oppslag i media.

Vi kunne åpne opp igjen for fysiske møter i høst. Høsteskursjonen gikk til Kistefos i slutten av august, og den 16. september var det medlemsmøte, med valg av ny preses som hovedtema. Lise Øvreås, Universitetet i Bergen, er valgt for den neste tre-års perioden, 2022-24.

Vi kommer å fortsette å strømme de fleste av møtene. Vi når ut til et mye større publikum når vi legger opptak av arrangementene ut på Youtube-kanalen vår, som begynner å bli lagt merke til – langt utenfor de kretser vi vanligvis når. Høsten i Akademiet ble derfor en blanding av fysiske og digitale arrangement.

Akademiet har mange oppgaver, hvorav noen peker på at vi skal tilrettelegge for fri kunnskapsutveksling, bidra til en opplyst offentlig samtale, og til at vitenskapen tas i bruk for å identifisere og løse samtidens utfordringer. I tråd med strategien for Akademiet, lanserte vi en ny møteserie som en hovedsatsning i Akademiet i 2021. Tema er demokratiets forutsetninger, utfordringer og konsekvenser. Vi har avviklet 12 møter i denne serien. Mer om dette nedenfor.

Møter og symposier

Akademimøtene

Akademimøtene er en tradisjonsrik fellesarena for våre medlemmer. Møtene er månedlige og åpne for alle interesserte. Akademiet favner mange ulike fag, og dette gjenspeiles i møtenes tematiske bredde. I 2021 har vi blant annet belyst hvordan bevisste opplevelser oppstår i hjernen, vi har diskutert algoritmer og stordata, hva pandemien koster og hvilke pandemiltak som ble implementert i Sverige. Akademimøtene starter som oftest med minnetaler over tidligere medlemmer, og blir etterfulgt av foredrag, diskusjon og sosialt samvær.

Det har vært 10 Akademimøter i tillegg til Årsmøtet. 5 av dem var digitale og 5 av dem var med vanlig oppmøte. Ett av møtene var i Bergen. Det ble holdt 11 minnetaler. Foredrag og minnetaler blir trykket i Akademiets årbok 2021.

Møtene holdes vanligvis i Akademiets hus, Drammensveien 78. Akademiets ordinære møter er på torsdager og starter klokken 18.00. Alle møter er åpne og gratis, der ikke annet er presisert. For de digitale møtene legges det ut lenker på forhånd.

Digitale akademimøter

14. januar

Russland i verden og som nabo: Politiske og militære utviklingstrekk

Seniorforsker Julie Wilhelmsen ved NUPI: *Russland i verden og som nabo: Politiske og militære utviklingstrekk*

Professor i russisk områdestudier ved Universitetet i Oslo, Geir Flikke: *Russisk samfunnsbevegelser: Status quo eller endring?*

- Les mer og se opptak: <https://www.dnva.no/detskjer/2019/10/russland-i-verden-og-som-nabo-politiske-og-militaere-utviklingstrekk>

11. februar

Professor Karsten Trulsen, Matematisk institutt, Universitetet i Oslo:

Ekstrembølger i havet – hva er det, hvordan oppstår de og hvilken betydning kan de ha for virksomhet til havs

Kommentarer ved sjefsforsker i DNV GL Elzbieta M. Bitner-Gregersen: *Challenges in description and forecasting of rogue waves*

- Les mer og se opptak: <https://www.dnva.no/detskjer/2020/11/ekstrembolger-i-havet-hva-er-det-hvordan-oppstar-de-og-hvilken-betydning-kan-de-ha>

18. februar

Tiltakene mot pandemien i Sverige

Innlegg ved

Olof Petersson: *Politiska och administrativa beslut och åtgärder i Sverige under pandemin.*

Johan Hirschfeldt: *Från regeringsformen till den tillfälliga covid-19-lagen – den konstitutionellt-rättsliga regleringen.*

Ole Petter Ottersen: *Universitetens roll under covid-19 regionalt, nasjonalt og globalt.*

- Les mer og se opptak: <https://dnva.no/detskjer/2021/01/tiltakene-mot-pandemien-i-sverige>

15. april

Hva koster pandemien?

Foredrag ved professor Steinar Holden, Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo, om hvilke virkninger pandemi og tiltak har hatt for norsk økonomi og samfunn, om det var riktig å stenge ned, og hvilke tiltak bør brukes for å dempe skadevirkningene.

- Les mer og se opptak: <https://dnva.no/detskjer/2020/11/hva-koster-pandemien>

10. juni

Et politisk landskap i endring foran stortingsvalget til høsten

Foredrag ved professor Bernt Aardal, Institutt for statsvitenskap ved Universitetet i Oslo

- Les mer og se opptak: <https://dnva.no/detskjer/2020/11/et-politisk-landskap-i-endring-foran-stortingsvalget-til-hosten>

Vanlige akademimøter

16. september

Andre verdenskrig: Hva er fortsatt uoppgjort i norsk offentlighet?

Foredrag ved direktør for Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter, Guri Hjeltnes

- Les mer og se opptak: <https://dnva.no/detskjer/2021/03/andre-verdenskrig-hva-er-fortsatt-uoppgjort-i-norsk-offentlighet>

21. oktober

Hvordan oppstår bevisste opplevelser i hjernen? Innblikk i nyere naturvitenskapelig bevissthetsforskning.

Foredrag ved professor emeritus Johan Frederik Storm ved Institutt for medisinske basalfag, seksjon for fysiologi/Forum for bevissthetsforskning

- Les mer og se opptak: <https://dnva.no/detskjer/2021/04/hvordan-oppstar-bevisste-opplevelser-i-hjernen>

4. november. Møtet i Bergen var på Hotel Norge Scandic

What is an Algorithm?

Foredrag ved professor Fedor Fomin, Institutt for informatikk, Universitetet i Bergen

Foredraget ble holdt på engelsk.

- Les mer og se opptak: <https://dnva.no/detskjer/2021/04/what-algorithm>

18. november

Hva er så stort med stordata?

Foredrag ved professor Ingrid Glad, Matematisk institutt, Universitetet i Oslo

- Les mer og se opptak: <https://dnva.no/detskjer/2019/10/hva-er-sa-stort-med-stordata>

9. desember

Kontrafaktisk historieskrivning - hva og hvorfor

Foredrag ved professor i historie ved Institutt for arkeologi, konservering og historie, Universitetet i Oslo, Øystein Sørensen

- Les mer og se opptak: <https://dnva.no/detskjer/2021/04/kontrafaktisk-historieskrivning-hva-og-hvorfor>

Minnetaler

Minnetale over Knut Rønningen ved Erling Olaf Koppang

Minnetale over Janne Bondi Johannessen ved Marit Westergaard

Minnetale over Erik Thorsby ved Ludvig M. Sollid

Minnetale over Morten Harboe ved Frode Vartdal

Minnetale over Jacob B. Natvig ved Stig S. Frøland

Minnetale over Markvard Armin Sellevoll ved Olav Eldholm

Minnetale over Helge A. Tverberg ved Hans Z. Munthe-Kaas

Minnetale over Ivar Asheim ved Torleiv Austad

Minnetale over Bjørn Tysdahl ved Jakob Lothe

Minnetale over Per Oskar Andersen ved Edvard Moser

Minnetale over Hans M. Barstad ved Terje Stordalen

Formiddagsmøter

Professor Stein A. Evensen er ansvarlig for disse møtene. På grunn av pandemien ble det ikke avholdt noen formiddagsmøter våren 2021.

14. september	Eirik Malinen: <i>Protonterapi</i>
28. september	Mathilde Fasting: <i>Francis Fukuyamas forfatterskap</i>
8. oktober	Egil Tjøland: <i>Marine mineraler – et nytt norsk industrieventyr?</i>
23. november	Jenny Sandvig: <i>Klimasøksmål - legitimt våpen mot handlingslammelse?</i>
7. desember	Helene Helgeland og Per Brodal: <i>Hypnose – viktig verktøy i medisinsk behandling?</i>

Demokratiet kan ikke tas for gitt

Stormingen av den amerikanske kongressen 6. januar 2021 bekreftet det demokratiseringsindekser har vist de siste tiårene: Demokratiet er under press. Samfunnet står overfor store utfordringer som kan true både solidariteten og samfunnets styringssystemer: en overhengende miljøkatastrofe, folkevandring og migrasjon, økende økonomisk ulikhet, politisk polarisering, ytringsfrihet under press og en offentlighet formet av sosiale medier og digitale plattformer. EU sliter med medlemsstater hvor et dominerende parti søker å kontrollere media, domstolene og det sivile samfunn for å holde på sin maktposisjon. I USA utfordret presidenten selve kjennetegnet på et demokrati: En fredelig maktoverføring etter et valg.

Som ledd i Akademiets strategi, vedtatt i 19. november 2020, arrangerte vi en forelesningsserie i 2021 om demokratiet. Serien belyste hva demokrati er, dets forutsetninger, konsekvenser og utfordringer. Forskere, eksperter, politikere og publikum har blant annet diskutert politikerens rolle, politisk kommunikasjon og økonomisk ulikhet. Vi har diskutert integrasjon og statsborgerskap, og vi har diskutert stortingsvalget i 2021. I alt ble det avholdt 12 møter i denne serien. Opptakene er lagt ut på Akademiets YouTube-kanal. Mange av innleiderne har dessuten bidratt til demokratidebatt i mediene. Foredragene kommer som bok på Dreyer forlag i 2022. Vi har avviklet følgende møter, de fleste som digitale møter:

4. mars: [*Demokratiets forutsetninger*](#), med statsviter Øyvind Østerud, filosof Olav Gjelsvik og jurist Hans Petter Graver, som med bakgrunn i sine ulike fagfelt vil belyse disse spørsmålene.

11. mars: [*Politikernes rolle*](#), med Jette Christensen og Michael Tetzschner, representanter for hhv Ap og H på Stortinget og medlemmer av Stortingets utenriks- og forsvarskomite.

18. mars: [*Populisme og politisk kommunikasjon*](#), med statsviter Toril Aalberg, NTNU og sosiolog Kari Steen-Johansen, Institutt for samfunnsforskning.
25. mars: [*Økende økonomisk ulikhet – en trussel mot demokratiet?*](#) Med samfunnsøkonom Kalle Moene, UiO, og statistiker Rolf Aaberge, Statistisk sentralbyrå.
8. april: [*Hvordan kan upopulære tiltak få gjennomslag i et demokrati*](#). En samtale mellom fire klimaforskere; Dag O. Hessen, UiO, Karen O'Brien, UiO, Rolf Anker Ims, UiT og Ragnhild Freng Dale, Vestlandsforskning.
22. april: [*Integrasjon, statsborgerskap og medborgerskap: Hvem sitt demokrati?*](#) Med sosiolog Grete Brochmann, UiO, og samfunnsgeograf, Marta Bivand Erdal, PRIO.
29. april: [*Allmenningens tragedie*](#). Med Aanund Hylland, matematiker og samfunnsøkonom, UiO.
6. mai: [*The Situation in South Sudan*](#). Norway's role in the UN Security Council and the possibility of referring the South Sudan's top leaders to the International Criminal Court in The Hague. Foredrag ved Anders Breidlid, Oslo Met; Tomm Kristiansen, tidligere utenriks-medarbeider NRK; Regina Gai og Cecilie Hellestveit. Kommentarer ved Hilde Frafjord Johnson, Peter Natana og Marit Hernæs.
9. september: [*Kunstig intelligens. Forstå verden – forvreng verden?*](#) Foredrag ved Klas Pettersen, NORA og Robert Jenssen, Universitetet i Tromsø.
7. oktober: [*Etter valget - hvordan er tilstanden til det norske demokratiet?*](#) Foredrag ved Carl Henrik Knutsen, Universitetet i Oslo og Sirianne Dahlum, Universitetet i Oslo.
14. oktober: [*Cyberkrigføring*](#). Foredrag ved Hanne Eggen Røislien er seniorforsker og rådgiver i Cyberforsvaret.
28. oktober: [*Hva skjer i USA?*](#) Foredrag ved Hilde Eliassen Restad og Hilmar Mjelde.
11. november: [*Forskningssamarbeid på tvers av politiske systemer og akademiske kulturer: Europa og Kina*](#). Digitale foredrag ved Mette Halskov Hansen, viserektor UiO; Hans Sverre Sjøvold, sjef for Politiets sikkerhetstjeneste (PST) og Margareth Hagen, Rektor Universitetet i Bergen.
25. november: [*Hva skjer i EU?*](#) Digitale foredrag ved Asle Toje og Lise Rye, NTNU.
6. desember: [*Demokratiets forutsetninger. Oppsummering av serien*](#). Med Hans Petter Graver, Olav Gjelsvik og Øyvind Østerud.

Folkeforbundet 100 år og De forente nasjoner 75 år

I 2020 passerte både Folkeforbundet (FF) og De forente nasjoner (FN) viktige milepæler. Det er 100 år siden FF ble grunnlagt som en del av fredsslutningen etter første verdenskrig, og 75 år siden seierherrene i annen verdenskrig i San Francisco forsommeren 1945 ble enige om å grunnlegge FN. Begge organisasjonene hadde som primære mål å sikre medlemsstatenes suverenitet og uavhengighet og å fremme en mer retts- og regelbasert internasjonal orden.

Dette seminaret var opprinnelig påtenkt holdt over flere dager og med internasjonal deltakelse. Pandemien endte først våre forhåpninger om en internasjonal konferanse, dernest førte den til at vi valgte å utsette den langt mer beskjedne versjonen vi landet på, fra 2020 til 2021, slik at vi kunne møtes ansikt til ansikt i Akademiets lokaler. Symposiet fant sted 29.november 2021 i Akademiets lokaler. Innledere: Helge Pharo; Øyvind Østerud, Jarle Simensen, Hanne Hagtvedt Vik, Sunniva Engh.

Akademiforelesningen i humaniora og samfunnsvitenskap 2021

Akademiforelesningen i humaniora og samfunnsvitenskap 2021 ble avholdt digitalt 22. mars.

Foreleser var Stephen M. Gardiner, Professor of Philosophy and Ben Rabinowitz Endowed Professor of Human Dimensions of the Environment/Director, Program on Ethics ved Department of Philosophy, University of Washington, Seattle. Tittel på foredraget var: *Defending Climate Justice in a Perfect Moral Storm*. Les mer om Akademiforelesningen 2021:

<https://dnva.no/detskjer/2020/01/defending-climate-justice-perfect-moral-storm>

*Stephen Gardiner holdt Akademiforelesningen i humaniora og samfunnsvitenskap 2021.
Foto: University of Washington*

Birkelandforelesningen

Birkelandforelesningen 2021 ble avholdt 21. september av professor Michele K. Dougherty, Imperial College London, UK. Hun foreleste i Akademiets Kavlisal om den ubemannede Cassini-Huygens-romferden, som genererte verdifull informasjon om Saturn og dens måner i perioden 1997 til 2004.

Michelle Dougherty holdt Birkelandsforelesningen 2021. Foto: Joe McGorty

Nansen minneforelesning

Nansen Minneforelesning ble startet i 1961, da 100-årsdagen for Fridtjof Nansens fødsel ble markert. Arrangementet gjennomføres med økonomisk støtte fra Komitéen til Bevarelse av Polarskipet "FRAM" og Nansenfondet og de dermed forbundne fond.

Mandag 11. oktober presenterte preses årets foreleser, Jakob Lothe, som er professor emeritus i engelsk litteratur ved Universitetet i Oslo. Han har vært leder av Menneskerettskomiteen i Akademiet siden 2013, og foreleste om: *Forskning og menneskerettar*. Nansens bøker *Eskimoliv* (1891) og *Gjennem Armenia* (1927) og hans innsikt i menneskerettsspørsmål har inspirert arbeidet til Menneskerettskomiteen i Det Norske Videnskaps-Akademi.

F.V Gunn Elisabeth Birkelund, Jakob Lothe og Hans Petter Graver.

Nansen Neuroscience lecture 2021

Mandag 11. oktober bel også den årlige Nansen Neuroscience Lecture avholdt i Akademiets hus. Dette er et samarbeid mellom Det Norske Videnskaps-Akademi og Nansen Neuroscience Network.

Dr Stefan Offermanns, the Director of the Max-Planck-Institute for Heart and Lung Research, Department of Pharmacology, Bad Nauheim, Germany, holdt foredraget *Current advances in G-protein coupled receptors - novel ligands and functions in body and brain disease.*

Stefan Offermanns

Fellessymposium DNVA-NTVA

Samfunn, teknologi og innovasjon.

Hva er de politiske rammebetingelsene for å ta i bruk en teknologisk innovasjon? Er alle teknologiske løsninger gode? I så fall, for hvem? Dette var tema på fellessymposiet 6.oktober 2021. Innledere var Kjetil Rommetveit, Førsteamanuensis, Senter for vitenskapsteori, UiB; Paal Frisvold, SINTEF; Asgeir Tomasgard, Professor NTNU, og Direktør FME NTRANS, og NTNU Energy Transition Initiative; Kristin Strømsnes, Professor, Institutt for sammenlignende politikk, UiB; Atle Harby, Seniorforsker SINTEF. Paneldebatt ved Heidi Nordby Lunde, Stortingsrepresentant, Høyre; Espen Barth Eide, Stortingsrepresentant Arbeiderpartiet; Magnus Korpås, Norges Tekniske Vitenskapsakademi og Anders Elverhøi, Det Norske Videnskaps-Akademi.

Akademiets priser

Et av Akademiets hovedformål er å fremme fremragende forskning, og prisene vi deler ut er nettopp et uttrykk for dette. Akademiet deler ut flere internasjonale vitenskapspriser for fremragende forskning. Prisutdelingene gir norske studenter, forskere, journalister, politikere og andre muligheter til å møte verdensledende vitenskapsfolk. Også landets høyere utdanningsinstitusjoner benytter mulighetene forskningsprisene skaper til å lage nye forsknings samarbeid og forskernettverk.

Abelprisen 2021

Abelprisen skaper blest og engasjement for matematikk. Prisen deles ut for vitenskapelige bidrag som er av eksepsjonell dybde og betydning for matematiske fag. Abelprisen deles ut til minne om den norske matematikeren Niels Henrik Abel (1802–1829). Prisen ble opprettet av Stortinget i 2002, som markerte 200 års jubileum for Abels fødselsdag. Prisen er på 7,5 millioner norske kroner og deles ut hvert år av Det Norske Videnskaps-Akademi på vegne av den norske regjering.

Abelprisvinnere året 2021, László Lovász og Avi Wigderson. Foto: Peter Badge.

Mottagerne av Abelprisen i 2021, László Lovász, Eötvös Loránd University, og Avi Wigderson, Institute for Advanced Study, Princeton, fikk prisen for «deres grunnleggende bidrag til teoretisk datavitenskap og diskret matematikk, og deres ledende rolle i å gjøre dem til sentrale felt i moderne matematikk.»

I tillegg til årets Abelprismottagere ble også fjorårets mottakere, Hillel Furstenberg, [Hebrew University of Jerusalem](#) og Gregory Margulis, [Yale University](#), hyllet for sine arbeider. På grunn av pandemien kunne vi ikke arrangere Abeluken i Oslo i år. Abelprisen er en av regjeringens vitenskapelige priser (sammen med Holbergprisen og Kavliprisen) og vi samarbeider alltid med Kunnskapsdepartementet om Abelpris-arrangementene. Det ble derfor bestemt at de fire Abelprismottagerne 2020 og 2021 fikk overrakt prisen ved de norske ambassadene i hht Washington (Avi Wigderson og Gregory Margulis), Budapest (Lovász) og Tel Aviv (Furstenberg).

Her i Oslo laget vi en digital Abelprisutdeling fra Universitets Aula, samt en digital mottakelse av Abelprisvinnerne med prisvinnerintervjuer. De tradisjonelle Abelforelesningene ble også avholdt digitalt. Gitt alle restriksjoner knyttet til reising og avvikling av større arrangement, er vi strålende fornøyde med Abelpris-utdelingen i år. Dere finner mer informasjon ved å gå inn på vår nettside: <https://www.abelprisen.no/>.

HumSam-prisen

HumSam-prisen er Akademiets pris for fremragende forskning innen humaniora og samfunnsvitenskap. Prisen deles ut annethvert år og er på 250.000 kr. HumSam-prisen 2021 ble tildelt Ingvild Sælid Gilhus, professor i religionsvitenskap ved Universitetet i Bergen. Gilhus' forskningsområder omfatter sen-antikk religion, nyreligiøsitet og vitenskapsteori. «Gilhus evner å kombinere fagområder på nyskapende vis», uttalte komiteleder og visepreses Terje Lohndal.

Ingvild Sælid Gilhus fikk overrakt prisen av forsknings- og høyere utdanningsminister Ola Borten Moe. Prisvinneren ble feiret i Akademiet med et internasjonalt symposium «*Dynamic mediators and distant gods*».

Ingvild Sælid Gilhus ble tildelt HumSam-prisen 2021.

Foto: Skjalg Bøhmer Vold.

Fritjof Nansens belønning for fremragende forskning

Nansenfondet og de dermed forbundne fonds styreleder deler ut Fridtjof Nansens belønning for fremragende forskning på Akademiets årsmøte. Medaljen deles ut annen hvert år innen realfag og medisin og innen humaniora og samfunnsfag. Belønningen består av et diplom, et prisbeløp på 300 000 kroner og en medalje. Akademiet oppnevner styret for Nansenfondet og de dermed forbundne fond, som er ansvarlig for Fridtjof Nansens belønning. I 2021 gikk belønningen til Harald A. Stenmark, Universitetet i Oslo, for fremragende forskning innen celle- og molekylærbiologi med særlig relevans for kreftsykdom.

Utdelingen skjedde på Akademiets årsmøte, 7. september. Styreleder for Nansenfondet og de dermed forbundne fond, Øyvind Østerud, delte ut Fridtjof Nansens belønning for fremragende forskning innen realfag og medisin og gikk til Harald Alfred Stenmark for fremragende forskning innen celle- og molekylærbiologi med særlig relevans for kreftsykdom.

Harald A. Stenmark mottok Fridtjof Nansens belønning for fremragende forskning. Foto: Thomas Eckhoff

Fridtjof Nansens belønning for yngre forskere deles ut både i humaniora og samfunns-vitenskap og i realfag og medisin hvert år, belønningen består av ett diplom og 75 000 kroner. I 2021 gikk Fridtjof Nansens belønning for yngre forskere innen humaniora og samfunns-vitenskap til Paolo Giovanni Piacquadio for fremragende forskning innen økonomi. Og Fridtjof Nansens belønning for yngre forskere innen realfag og medisin gikk til Anders Kvellestad for fremragende forskning innen fysikk.

*Anders Kvellestad og Paolo G. Piacquadio mottok Fridtjof Nansens belønning for yngre forskere.
Foto: Thomas Eckhoff*

Det Norske Videnskaps-Akademis lærerpris

Det Norske Videnskaps-Akademis Lærerpris til minne om Bertha og Daniel Føllesdal. Akademiets årlige lærerpris skal tildeles en lærer i grunnskolen eller videregående skole som har gjort en ekstraordinær faglig og pedagogisk innsats. Prisen i år gikk til Gro Wollebæk ved Bøleråsen barneskole i Langhus. Hun er allmennlærer med fordypning i naturfag, matematikk og kunst og håndverk. Hun er engasjert og kreativ lærer i en lærerjobb der faggrenser er av mindre betydning. I nominasjonen av

Wollebæk heter det "Gro ser alle elever, både de med stort læringspotensial, de med lite norsk språk, de som strever og de stille jentene. Hun evner å møte gutten som ikke kan sitte i ro, hun som alltid flakker med blikket eller hen som ikke sier noe." Hun fikk overrakt prisen av kunnskaps- og integreringsminister Guri Melby på Akademiets årsmøte.

Gro Wollebæk mottok lærerprisen av daværende kunnskapsminister, Guri Melby. Foto: Thomas Eckhoff

Kavliprisen

Kavliprisen ble ikke delt ut i 2021. Prisen deles ut for banebrytende forskning innen astrofysikk, nanovitenskap og nevrovitenskap. Kavliprisen er et trepartssamarbeid mellom Kavli Foundation i USA, Kunnskapsdepartementet og Akademiets. Kavliprisen er på en million dollar for hvert av

fagområdene, og deles ut hvert partallsår. Årlig holder tidligere Kavliprismottagere forelesninger i Carnegie Hall, New York. I 2021 diskuterte John O’Keefe og Stefan Hell (Kavliprisen i nanovitenskap i 2014) vitenskapelige fremskritt med journalisten Frank Sesno. John O’Keefe fikk Kavliprisen i nevrovitenskap i 2014, og Stefan Hell fikk Kavliprisen i nanovitenskap i 2014.

Akademiets utvalg og komiteer

Akademiets forskningsetiske utvalg

Utvalget består av (2019-2021):

- Professor Kirsti Strøm Bull, UiO (leder)
- Professor Ole Didrik Lærum, UiB
- Professor Narve Fulsås, UiT
- Professor Deborah Oughton, NMBU

Mandat:

Det Norske Videnskaps-Akademi er med sin tverrfaglige kompetanse en viktig premissleverandør for god vitenskapelig praksis og forskningsetisk bevissthet.

- Forskningsetikkutvalget skal være Akademiets rådgivende organ i forskningsetiske spørsmål og kan blant annet uttale seg i høringer som omfatter slike spørsmål.
- Utvalget skal fremme oppmerksomhet om forskningsetiske spørsmål gjennom utadrettet virksomhet, deltakelse i samfunnsdebatten og ved å avholde møter.
- Utvalget skal være i beredskap i tilfelle akademimedlemmer blir berørt av saker om uetisk adferd. Hvis et akademimedlem blir anklaget for vitenskapelig uetisk atferd, skal dette behandles på vanlig måte av eksisterende organer utenfor Akademiet. Utvalget skal imidlertid bidra med forslag til oppfølgingstiltak fra Akademiets side.

Utvalget arrangerte 22. november et åpent møte i 2021, med tema *Forskningsetiske gjengangere*. Er det ulike forskningsetiske prinsipper på de ulike fagfeltene? Hvordan kan forskningsetiske konflikter avverges, og hvilket ansvar har institusjonenes ledelse? Og hvorfor er plagiatbegrepet så problematisk? Møtet var et samarbeid med samarbeid med [Forskningsetisk utvalg ved UiO](#) og [Felles redelighetsutvalg](#) ved Institutt for klinisk medisin ved Det medisinske fakultet UiO.

Innledninger ved Bjørn T. Ramberg, leder for Forskningsetisk utvalg ved UiO; Ole M. Sejersted, leder for Felles redelighetsutvalg for Institutt for klinisk medisin ved Det medisinske fakultet UiO, Oslo universitetssykehus HF og Akerhus universitetssykehus HF; Ole-Andreas Rognstad, professor ved Institutt for privatrett ved Universitetet i Oslo; Knut Ruyter, professor ved Teologisk fakultet ved Universitetet i Oslo, og vitenskapsombud ved UiO; Aud V. Tønnessen, dekan ved Det teologiske fakultet ved UiO, og Mari Elken, Akademiet for yngre forskere, og forsker 2 ved NIFU. Hun har også en bistilling som førsteamanuensis ved Institutt for Pedagogikk i Universitetet i Oslo.

Akademiets utvalg for klima, miljø og ressursbruk

Utvalget består av (2019-2021):

- Professor Nils Chr. Stenseth, UiO (leder)
- Professor Eystein Jansen, UiB
- Professor Odd O. Aalen, UiO
- Direktør Alf Bjørseth, Scandinavian Advanced Technology AS
- Professor Geir B. Asheim, UiO
- Professor Christina Voigt, UiO
- Professor Rolf Anker Ims, UiT
- Professor Trond Iversen, MET
- Forsker Anne Maria (Mia) Eikeset, Norges Bank Investment Management
- Professor Linda Nøstbakken, NHH

- Seniorforsker Bjørn Samset, CICERO
- Professor Øystein Hov, Akademiet

Mandat:

Mandatet til Det Norske Videnskaps-Akademis klimautvalg er å legge til rette for bedre faglig fundert formidling om klimaspørsmål i mediene og arrangere vitenskapelige seminarer om bestemte temaer og problemer innenfor klimaforskningen.

Utvalgets aktivitet baserer seg bl.a. på IPCC og IPBES og tar utgangspunkt i følgende hovedpilarer:

1. Diskutere kunnskap om og årsaker til global oppvarming/avkjøling.
2. Diskutere virkninger av global oppvarming.
3. Diskutere virkningene av tap av biologisk mangfold.
4. Diskutere samspillet mellom global oppvarming tap av biologisk mangfold lokalt og globalt.
5. Diskutere politiske, økonomiske og sosiale tiltak for å redusere oppvarming, tap av biologisk mangfold og skadelige konsekvenser.

Klimautvalget arrangerte 2 møter i 2021:

31.august – et møte om *FNs klimapanel: innblikk i ny rapport om det naturvitenskapelige grunnlaget.*

Den 9. august 2021 lanserte FNs Klimapanel første del av sin sjettede hovedrapport, om det naturvitenskapelige grunnlaget for moderne klimaforståelse. Innledninger ved Jan S. Fuglestvedt, Cicero; Bjørn H. Samset, Cicero; Trude Storelvmo, UiO; Asgeir Sorteberg, Bjerknes Centre for Climate Research. Kommentarer ved Henrik Hallgrim Eriksen (Norges forhandlingsleder for de internasjonale klimaforhandlingene); Jan S. Fuglestvedt (Vice-chair, IPCC, Arbeidsgruppe 1) og Anja Bakken Riise (leder, Fremtiden i våre hender).

20.september et møte om *norsk utenrikspolitikk i en varmere verden.*

Klimakrisen er vår tids største utfordring. Men i hvilken grad påvirker denne krisen utformingen av norsk utenrikspolitikk? Innlegg ved Christina Voigt, UiO; Linda Nøstbakken, NHH; Andreas

Motzfeldt Kravik, Utenriksdepartementet, og Halvard Buhaug, PRIO. Paneldebatt ved Bård Vegar Solhjell, NORAD og Guri Bang, NMBU.

Utvalget publiserte fire meddelelser i 2021 (<https://dnva.no/om-akademietkomiteer-og-utvalgakademiets-utvalg-klima-miljo-og-ressursbrukmeddelelser/meddelelse-nr>):

Meddelelse 1: *Endringene i klima og naturmangfold forsterker hverandre*

Meddelelse 2: *Jussens rolle i den nasjonale og globale responsen på klimaendringer og tap av biologisk mangfold*

Meddelelse 3: *Regjeringens klimamelding til Stortinget skjønner Norges klimapolitiske posisjon*

Meddelelse 4: *Store vegetasjonsbranner følger av klimaendringene*

Akademiets utvalg for vitenskapsbasert rådgivning for politikkutforming / Science Advice

Medlemmer i Science advice-utvalget (2019-2021):

- Professor Rolf Reed, UiB – leder
- Professor Anders Elverhøi (nestleder)
- Professor Peter Haugan, UiB
- Professor Tor Grande, NTNU
- Professor Ragna Aarli, UiB
- Professor Geir Asheim, UiO

Varamedlemmer:

- Professor Kristin Asdal, UiO
- Professor Brita Brenna, UiO
- Professor Lars Walløe, UiO

Mandat:

Utvalget skal:

- være et bindeledd mellom Det Norske Videnskaps-Akademi og NTVA og det internasjonale arbeidet med kunnskapssammenstilling
- bidra til å utvikle Science advice-mekanismene i Norge i samråd med NFR og andre
- bidra til å utvikle den faglige forståelsen for hva Science advice innebærer
- bidra til bearbeiding og behandling av internasjonale Science advice-rapporter for norske forhold

Utvalget arrangerte 11. mai et webinar om rettslige utfordringer stanser internasjonal medisinsk forskning. Norge har meget gode helsedata og helseregistre, flere av dem i verdensklasse. Dette er unik informasjon og en gullgrube for medisinsk forskning. Men regelverkene viser seg å være problematiske når det gjelder internasjonal deling av data utenfor EØS-området. En ny rapport "International sharing of Personal Health Data for Research, utarbeidet av de europeiske akademisammenslutningene [EASAC](#), [ALLEA](#) og [FEAM](#), ble lagt fram torsdag 8 april. Etter innledende foredrag fra Robin Fears (EASAC – European Academies Science Advisory Council) og Rosa Castro (FEAM – Federation of European Academies of Medicine) ble rettslige utfordringer og mulige løsninger bli diskutert av forsker Heidi Beate Bentzen, Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo; assisterende direktør Gun Peggy Knudsen, Folkehelseinstituttet og direktør og professor Giske Ursin, Kreftregisteret. Moderator: Ole Johan Borge, avdelingsdirektør, Norges Forskningsråd.

Akademiets menneskerettskomite

Akademiets menneskerettskomite, som også er medlem av International Human Rights Network of Academies and Scholarly Societies, bestod i 2021 av:

- Professor Jakob Lothe, UiO (leder)
- Professor Tove Bull, UiT

- Professor Mahmood Amiry-Moghaddam, UiO
- Professor Svein Eng, UiO

Mandat:

Komiteén skal holde seg løpende orientert om alvorlige krenkelser av menneskerettene som berører vitenskap eller forskere. Spesielt skal den ta opp fengsling og tortur av vitenskapsmenn og -kvinner. I samarbeid med nettverkets sekretariat, som samarbeider med Amnesty International, skal komitéen påse at hver sak blir grundig utredet så langt dette lar seg gjøre. Ved brudd på menneskerettene har komiteen fullmakt til å protestere på vegne av Akademiet.

Komiteen kan ta opp saker på eget initiativ og saker som blir referert til den fra nettverkets sekretariat. Akademiets styre kan også be Komiteen om råd i saker som er beslektet med den type saker som er nevnt under Komitéens formål, men der vedtak skal treffes av Akademiets styre. Komiteens tema ble tatt opp på Nansenforelesningen, hvor Jakob Lothe trakk tråder mellom Nansens menneskerettighetsengasjement og aktiviteten i denne komiteen. Mye arbeid i denne komiteen er lite synlig, som for eksempel å skrive brev for å prøve å påvirke prosesser som har medført trakassering og arrest av akademikere under ulike politiske regimer. Akademiet har i år initiert en underskriftsliste for å støtte tyrkiske akademikere.

Komité for Akademiets lærerpris

Komiteen bestod av (2021-2023):

- Professor Svein Sjøberg (leder), UiO
- Professor Cecilie Mauritzen, Meteorologisk Institutt
- Professor Marte Blikstad-Balas, UiO
- Leder av Utdanningsforbundet Staffen Handal

Komité for geomedisin – mat, miljø og helse

Komitéen (tidligere: Komitéen for geomedisinsk forskning og informasjon) ble opprettet i 1984 på initiativ av professor Jul L g. Komitéen er tverrfaglig og har representanter fra fagområder som human- og veterinærmedisin, kjemi, biologi, geofysikk, og epidemiologi. Komitéen utgjør også styret i Det Norske Videnskaps-Akademis fond for geomedisin. Den leverer egen  rsberetning.

Medlemmer av komitéen og fondsstyret:

- Seniorforsker Aksel Bernhoft, Veterinærinstituttet (leder)
- Professor Espen Bjertness, UiO
- Professor Trond Peder Flaten, NTNU
- Professor emeritus Bal ram Singh, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
- Tidl. direktør Frøydis Langmark, Kreftregisteret
- Professor Jan Alexander, Folkehelseinstituttet

Varamedlemmer:

- Overlege Jan O. Aaseth, Sykehuset innlandet HF
- Seniorforsker Geir Aamodt, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
- Professor Brit Salbu, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
- Professor Trine A. Sogn, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
- Professor Ane Nødtvedt, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
- Seniorforsker Anne Lise Brantsæter, Folkehelseinstituttet

Samarbeid med næringslivet

VISTA-programmet

Akademiets har siden 1985 samarbeidet med Statoil (nå Equinor) om VISTA-programmet. VISTA støtter grunnforskningsprosjekter på områder som er sentrale i sammenheng med petroleumsvirksomhet. Tidligere finansierte programmet hovedsakelig PhD stipendiat-stillinger. 25. juni 2019 signerte partene en ny femårs avtale der målet for perioden er å etablere nye forskningssentre i samarbeid med universiteter og forskningsinstitusjoner. De samarbeidende institusjonene skal bidra med et matchende beløp som det de mottar fra VISTA. Avtalen legger vekt på følgende områder for inneværende strategiperiode:

- Basin analysis and efficient resource identification and utilization,
- Future development solutions,
- Sustainability, environment and low carbon solutions

Etter en omfattende søknadsrunde ble to nye forskningssentre plukket ut:

- *VISTA Center for modelling of coupled subsurface dynamics*, ved Universitetet i Bergen.
- *NTNU-VISTA Center for autonomous operations subsea*, ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

Inga Berre (UiB) er leder for VISTA-senteret Center for Modeling of Coupled Subsurface Dynamics, ved Universitetet i Bergen. Asgeir J. Sørensen er leder for VISTA CAROS – Centre for Autonomous Robotics Operations Subsea ved NTNU i Trondheim. VISTA samarbeidet har dermed tatt verdifulle skritt framover gjennom etableringen av to nye forskningssentre som driver forskning og er vertskap for ph.d.-kandidater.

VISTA organiseres formelt som en del av Det Norske Videnskaps-Akademi, og VISTA-styret utpekes av Akademiet. Vervet som styreleder går på skift mellom Akademiet og Equinor. Akademiet koordinerer VISTA-programmet. Med den nye senterløsningen vil mottakende institusjon selv stå for ansettelser, men Akademiet har fortsatt arbeidsgiveransvaret for VISTA-ansatte som fra forrige

avtalerunde, og fører regnskap, regnskapskontroll, og har personalrelatert oppfølging av VISTA-ansatte. VISTA programmet hadde 2 Ph.d-stipendiater og 5 postdoktorstillinger ved utløpet av 2021. Videre utløp ett professorat i 2021.

VISTA leverer egen årsberetning.

Styret for VISTA bestod ved utgangen av 2021 av:

- Professor Ole M. Sejersted, Det Norske Videnskaps-Akademi, leder
- Vice President Tor Ulleberg, Equinor
- Professor Karin Andreassen, UiT
- Professor Kenneth Ruud, UiT
- Professor Lise Øvreås, UiB
- Prosjektleder Roger Sollie, Equinor
- Professor Unni Olsbye, UiO
- Senior Advisor Technology Management Kjetil Skaugset, Equinor

Årets internasjonale VISTA-seminar handlet om *Subsea floor processes and a sustainable ocean*. VISTAs stipendiatdag fokuserte på forskernes rolle som premissleverandør for vitenskapsråd til politikere. Et av innleggene ble holdt av Camilla Stoltenberg, direktør for Folkehelseinstituttet FHI.

Birkeland /Yara

Kristian Birkeland (1867–1917) var nordlysforsker og sentral i utviklingen av kunstgjødsel, som dannet grunnlaget for Norsk Hydro, senere Yara. For å hedre Birkelands banebrytende forskning og entreprenørskap, samarbeider YARA, Norsk romsenter, Universitetet i Oslo og Akademiet om den årlige Birkeland-forelesningen og utdelingen av Yara-Birkelandprisen.

Birkelandforelesningen 2021 ble holdt av professor Michele K. Dougherty, Imperial College London, UK. Hun foreleste i Akademiets Kavlisal om den ubemannede Cassini- Huygens-romferden, som genererte verdifull informasjon om Saturn og dens måner i perioden 1997 til 2004.

Birkelandkomiteen har også ansvaret for tildelingen av Yaras Birkelandpris i fysikk og kjemi som deles ut i forbindelse med Birkelandforelesningen. Arbeidet rundt Yaras Birkelandpris skjer i samarbeid med Norsk fysisk selskap og Norsk kjemisk selskap.

Komiteen bestod i 2021 av:

- Professor Jan A. Holtet, UiO (leder)
- Professor Alv Egeland, UiO
- Professor Susanne Viefers, UiO
- Seniorrådgiver Pål Brekke, Norsk romsenter
- Seniorrådgiver Camilla N. Christensen, Yara
- Direktør Øyvind Sørensen, Det Norske Videnskaps-Akademi

Internasjonal aktivitet

Akademiet er aktivt medlem i en rekke internasjonale akademisammenslutninger. De viktigste er:

- ISC (International Science Council)
- ALLEA (All European Academies)
- EASAC (European Academies Science Advisory Council)
- IAP (InterAcademy Partnership)

De internasjonale akademiorganisasjonene bygger nettverk blant fremragende forskere. Slike internasjonale forskningsmiljøer kan bidra med viktig kunnskap som samfunnet trenger. I 2021 har disse organisasjonene vært særlig opptatt av hvordan forskning kan brukes til å bekjempe pandemien. ISC har utviklet en Global Science Portal som skal bidra til kunnskapsdeling for å tilfredsstille behovet for vitenskapelig ekspertise. IAP anbefalte å prioritere land der offentlige helsetjenester er lite tilgjengelig, slik som Afrika og Sørøst-Asia.

Akademiets randsoner

Nansenfondet og de dermed forbundne fond

Fondene består av Fridtjof Nansens fond til Videnskabens Fremme (§1. Fridtjof Nansens Fond til Videnskabens Fremme, som er grunnlagt ved frivillige bidrag i anledning av Framkspedisjonens lykkelige hjemkomst i august 1896, skal være en egen alminnelig stiftelse, knyttet til Det Norske Videnskaps-Akademi), A/S Norsk Varekrigsforsikrings Fond (etablert 1921), Norsk Hydros Fond (stiftet 1930), Michael Width Endresen fond til Sunnmørsk Næringsliv (opprettet 1943), Statoils forskningsfond (stiftet 1983) og Osebergfondet (Gabriel Gustafsons Minnefond for vern av fornminner. Fondene har et felles styre, oppnevnt av Det Norske Videnskaps-Akademi. Line Therese Nævestad har vært styresekretær for Nansenfondet og de dermed forbundne fond siden 1997.

Fondene gir støtte til vitenskapelig forskning etter søknad. Den tekniske delen av søknadsprosessen, samt ansvar for regnskapsførsel og forvaltning har siden 2010 ligget hos UNIFOR – Forvaltningsstiftelsen for fond og legater ved Universitetet i Oslo. Det ble delt ut i underkant av 2,6 millioner kroner i støtte til forskningsprosjekter i 2021, inkludert prisene som er på 450 000 kroner.

Styret i Nansenfondet og de dermed forbundne består av for perioden 2020-2022 består av:

- Professor Øyvind Østerud, Universitetet i Oslo (styreleder)
- Professor Åse Krøkje, NTNU
- Professor Rolf Kåre Reed, Universitetet i Bergen
- Professor Inger Sandlie, Universitetet i Oslo
- Professor Rolf Anker Ims, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske universitet.
- Professor Even Lange, Universitetet i Oslo

Annet

Høydepunkter i Akademiet 2021. Nytt av året er en brosjyre om Høydepunkter i Akademiet 2021, som i forkortet utgave inneholder hovedaktiviteter i året.

Gruppeledersamling i DNVA 2021. Tema: *Akademiets rolle som rådgiver for politikkutforming.* se vedlagte program.

Digitalisering. Under pandemien har Akademiet bygget opp et digitalt bibliotek med opptak av forelesninger som er publisert på YouTube og dnva.no. Her når vi et mye større publikum enn de som kan delta på møtene i Akademiet. Nesten 2300 timer med foredrag har vært spilt av på vår YouTube-kanal det siste år.

Alan Alda hedret. The Kavli Foundation har opprettet *Distinguished Science communicator award*, og den første ble tildelt Alan Alda. Dette er også en takk til Alda for uvurderlig innsats i en årrekke ved utdeling av Kavliprisene. Han har etablert Stony Brook University – Alan Alda Center for Communicating Science. Og han lager også podcasten Clear+Vivid.

Se Alan Alda bli intervjuet av Brian Greene, World Science Festival:

<https://www.youtube.com/watch?v=tmFwSntejpM&list=PL9xxFHvdMRtkuu4PpjL4Jlnx9zHctUM30>

Sammenfatning

Vi ønsker at Akademiet skal være en møteplass og tilrettelegge for både disiplinær fordypning og tverrfaglige debatter. Vi skal være innadvendte og lage gode medlemsmøter og aktiviteter for oss selv, samtidig som vi også må delta som premissleverandør på samfunnets mange arenaer hvor forskning og forskningsrelaterte tema diskuteres.

Vi er stolte over at mange av våre egne medlemmer, både medisinere og statistikere, er i første rekke for å bekjempe pandemien. Vår egen preses har bidratt med viktige innspill om lovligheten av noen av tiltakene som er lansert, historikerne har hjulpet oss å se paralleller til tidligere pandemier, økonomer

har bidratt med analyser av hvor mye pandemien koster, og andre har pekt på sosiale og psykologiske aspekter ved pandemien. Listen kunne vært lengre.

Dette viser betydningen – og samfunnsrelevansen - av faglig tyngde. Vi vektlegger først og fremst behovet for langsiktig grunnleggende og fri forskning. Men dette står ikke i motsetning til anvendelsesmulighetene av god kompetanse. Slik skal det være.

Året 2021 i Akademiet har vært en spesiell tid. Arrangementene har vært både digitale og vanlige, med oppmøte i Akademiets hus. Da vi kunne åpne opp for fysiske møter forholdt vi oss til meter-reglen (fysisk avstand), noe som innebar en øvre grense på 42 personer i Kavlisalen. Disse avveingene har ikke vært enkle. Men vi har basert våre valg på helsemyndighetenes råd, og det har heldigvis vært sterk støtte til de tiltak vi har iverksatt. Vi har kontinuerlig oppdatert hjemmesidene våre med informasjon om eventuelle tiltak knyttet til smittesituasjonen.

Jeg vil gjerne takke Akademiets administrasjon. Dette har vært et spesielt år, og det har i aller høyeste grad sekretariatet fått merke. De har stått på med digitalisering, raske omlegginger av møtekabaler og en lang rekke aktiviteter i Akademiet.

En spesiell takk til medisinere våre. Det arbeid dere gjør er ekstra viktig i disse tider. «Be safe, be smart, be kind», sa Dr. Tedros Adhanom Ghebreyesus, generaldirektør i Verdens helseorganisasjon.

Jeg vil også takke alle som har bidratt til Akademiets aktiviteter i inneværende år. Rolf Reed, har ledet utvalget for vitenskapsbasert rådgivning for politikkutforming i tre år. Dette utvalget har levert et solid arbeid som er viktig å ta med videre. Takk til alle som deltok i dette arbeidet.

Til slutt – en spesiell takk til Hans Petter Graver, som nå går av etter tre år som preses. Han har markert seg som en uredt talsmann for vern om rettsstatens autonomi og Stortingets makt - i en tid hvor myndighetene har gjort en rekke inngrepende hastvedtak knyttet til håndtering av pandemien. Hans arbeid som preses blir stående som et forbilde på hvordan man kan – og tidvis bør – kombinere faglig innsikt med sivilt mot og vilje til å søke å påvirke offentlig politikk.

For egen del vil jeg si at starten på min periode som generalsekretær ble noe annerledes enn jeg kanskje skulle ha ønsket. Jeg tiltrådte som generalsekretær i januar 2021, og overtok stafettspinnen etter Øystein Hov. I sin Årsberetning i fjor skrev han: «Det Norske Videnskaps-Akademi har hatt et annerledes år i 2020. Vi har likevel etter beste evne forsøkt å leve opp til Akademiets formål og strategi». Jeg gjør hans ord til mine, og takker Akademiets medlemmer og samarbeidspartnere i inn- og utland for et utfordrende - men givende - 2021.

Gunn Elisabeth Birkelund
Generalsekretær, DNVA

Vedlegg

Fond og legater

Akademiet administrerer følgende fond:

- Det Norske Videnskaps-Akademis Aktivitetsfond (Aktivitetsfondet), Org.nr: 977 140 196.
- Stefi og Lars Fylkesakers Stiftelse, Org.nr: 977 137 616
- Det Norske Videnskaps-Akademis fond for geomedisin, Org.nr: 977 127 750
- Jytte Jensen legat (ikke registrert)
- Stiftelsen Tømte gård, Org.nr. 969 527 502

Direktøren i Det Norske Videnskaps-Akademi, Øyvind Sørensen, var forretningsfører for fondene.

Det Norske Videnskaps-Akademis Aktivitetsfond delte ut følgende i 2021 til støtte for faglig aktivitet i Det Norske Videnskaps-Akademi:

- Støtte til utvalgsarbeid kr 62 500
- Støtte til formiddagstreff kr 43 750
- Støtte til årsmøtet kr 250 000
- Støtte til Nansen Minneforelesning kr 37 500
- Lærerprisen kr 150 000

Totalt ble det tildelt kr 543 750 fra Akademiets Aktivitetsfond.

Stefi og Lars Fylkesakers Stiftelse delte ut følgende i 2021 til støtte for faglig aktivitet i Det Norske Videnskaps-Akademi:

- HumSam - prisen kr 437 500
- Science Advice arbeid kr 150 000
- Akademimøter kr 437 500

Totalt ble det tildelt kr 1025 000 fra Stefi og Lars Fylkesakers Stiftelse.

Fondsstyret for Akademiets fond for geomedisin

Akademiets komité for geomedisin fungerer som fondsstyre. Midler fra fondet ble i 2021 benyttet til å arrangere symposiet «Pandemiers start og spredning – Hvilken innflytelse har vi mennesker?» den 14. oktober 2021.

Styret i stiftelsen Tømte gård innvilget i 2021 støtte til følgende arrangementer:

- Støtte til symposiet “Determinants of Rates of Origination, Extinction and Evolution”. Totalt kr 230 000,-.
- Støtte til Bio-konferansen 2021 med tittel «DE UMISTELIGE – om tap av arter, arealer og forsøket på å reparere». Totalt kr 240 000,-.

Gruppeledersamling i Det Norske Videnskaps-Akademi

AKADEMIETS HUS

TORS DAG 16.9.2021 KL 1000-1400 inkl lunsj

Inviterte til gruppeledersamlingen:

Presidiet

Preses Hans Petter Graver

Vise-preses Kenneth Ruud

Vise-preses Terje Lohndal

Generalsekretær Gunn Elisabeth Birkelund

Gruppeledere

Den matematiske-naturvitenskapelige klasse

Gr 1 Matematiske fag, Kristian Seip

Gr 2 Astronomi, fysikk og geofysikk, Arne Brataas

Gr 3 Geofag, Karen Andreassen

Gr 4 Kjemi, Trygve U. Helgaker

Gr 5 Biologi, Nils Chr. Stenseth

Gr 6 Cellebiologi og molekylærbiologi, Kristian Gundersen

Gr 7 Medisinske fag, Øyvind Bruland

Gr 8 Teknologiske fag, Deborah Helen Oughton

Klassen for humaniora og samfunnsvitenskap

Gr 1 Historie, Jan Eivind Myhre

Gr 2 Kulturfag og estetiske fag, Iver B Neumann

Gr 3 Filosofi og psykologi, Olav Gjelsvik

Gr 4 Litteraturvitenskap, Ellen Mortensen

Gr 5 Filologi og språkvitenskap, Dag Haug

Gr 6 Rettsvitenskap, Dag Michalsen

Gr 7 Samfunnsfag (herunder sosiologi, statsvitenskap og økonomi), Knut Heidar

Gr 8 Religionsvitenskap og teologi, Aud Tønnesen

Ledere av Akademiets utvalg og komiteer

Rolf Reed, leder av Science Advice-utvalget/Vitenskapsråd for politikktutforming-utvalget

Nils Christian Stenseth, leder av Akademiets utvalg for klima, miljø og ressursbruk

Kirsti Strøm Bull, leder av Forskningsetisk utvalg

Jakob Lothe, leder av Akademiets menneskerettskomité

Aksel Bernhoft, leder av Komité for geomedisin

Fra sekretariatet

Øyvind Sørensen, Marina Tofting, Line Therese Nævestad, Eva Halvorsen, Gro Havelin, Pål Pettersen, Håkon Sandbakken, Eirik Lislerud, Eirik Furu Baardsen, Richard Kvile, Sebastian Crancenco, Lise Kjølørød.

PROGRAM 1000-1400

10.00 - 10.10

Preses ønsker velkommen og leder deretter hele møtet.

- Akademiet og Akademiets strategi
- Betydningen av gruppene og deres bidrag

10.10 -10.35

Kort orientering om Akademiets arbeid – med særlig vekt på saker hvor det er behov for å mobilisere gruppelederne:

- Akademimøtene. Innvalg (bør drøftes internt i gruppene før de fremmes) (Gunn E B)
- Prisene (Abel, Kavli og HumSam) (Terje L)
- Internasjonale akademisammenslutninger (særlig ALLEA, EASAC) (Marina T)
- VISTA-samarbeidet (Kenneth R)

Vedlegg: Notat om virksomheten i Akademiet

Vedlegg: Samarbeidsavtalene med AYP

Vedlegg: Samarbeid med NTVA

10.35 -11.00

Orientering om arbeidet i Akademiets utvalg og komiteer

- Rolf Reed: Science Advice
- Nils Christian Stenseth: Utvalget for Klima, miljø og ressursbruk
- Kirsti Strøm Bull: Forskningsetisk utvalg
- Jakob Lothe: Menneskerettskomitéens arbeid
- Aksel Bernhoft: Komite for geomedisin

11.00 -11.20

Gruppeleder i Akademiet – forventninger og muligheter (ved Kenneth Ruud)

En av gruppelederne snakker om eget engasjement (ved Jan Eivind Myhre)

11.20 -11.40

Kaffe, litt tid til mingling, og deretter deler forsamlingen seg klassevis.

11.40 – 13.00

Klassesamlinger (ledes av Kenneth og Terje. Behov for admin support i hver klasse)

- Gruppelederne gir korte innlegg om arbeid og aktivitet i gruppen, planer om bidrag til Akademiets møter eller satsinger
- Oppsummering innad i hver klasse (ved Kenneth R og Terje L)

13.00-14.00

Lunsj – sammen med Styret, administrasjonen, ledere av utvalgene